

Studiedag MOVI deugdelijk bestuur - 18 november 2013

Geachte dames en heren,

Vlaams minister van Bestuurszaken, Geert Bourgeois, moet zich vandaag jammer genoeg laten verontschuldigen voor deze studiedag omdat hij op hetzelfde tijdstip reeds een ander engagement had, maar heeft mij gevraagd hem te vervangen.

De timing van deze studiedag is goed gekozen, want deugdelijk bestuur is momenteel een zeer actueel thema.

Nadat de Vlaamse Regering op 19 juli 2013 haar definitieve goedkeuring verleende aan het ontwerpdecreet betreffende deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector werd het ingediend bij het Vlaams Parlement en nu heeft ook het Vlaams Parlement tijdens de plenaire vergadering van 6 november 2013 (dus zeer recent) het decreet goedgekeurd. Binnenkort volgt dus de bekrachtiging door de Vlaamse Regering, waarna de tekst zal worden gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

De genese voor dit decreet gaat deels terug op het **regeerakkoord 2009-2014** waarin is opgenomen dat de Vlaamse overheid erover zal waken dat in al haar agentschappen en alle nv's waaraan zijn rechtstreeks participeert en waar zij deel uitmaakt van de algemene vergadering en/of de Raad van Bestuur de principes van deugdelijk bestuur worden toegepast, en in het bijzonder dat er transparante verantwoordingsstructuren zijn.

Het regeerakkoord bevat daarnaast ook nog enkele maatregelen die zouden worden ingevoerd in deze regeerperiode op vlak van loonbeleid:

- er moet een billijke verhouding tussen toplonen en lonen van het personeel in acht wordt genomen;
- de variabele vergoedingen worden bepaald op basis van een beleid dat gericht is op de lange termijn, met een balans tussen financiële en niet-financiële doelstellingen (zoals bijvoorbeeld de evoluties van de klantentevredenheid, kwaliteit van de dienstverlening, energiebesparingen, vermindering negatieve milieu-impact, personeelstevredenheid, deugdelijk bestuur,...);
- de vertrekpremie van uitvoerende bestuurders, binnen de wettelijke mogelijkheden, wordt beperkt tot één vast jaarsalaris.

De **beleidsnota Bestuurszaken van minister Bourgeois** nam deze tekst grotendeels over en voegde daar volgende 2 elementen toe:

- de reeds geleverde inspanningen in het kader van deugdelijk bestuur, met name de openbaarheid over het gevoerde beloningsbeleid en de werking van het remuneratiecomité, zullen worden verder gezet;
- de opname van onafhankelijke bestuurders in de raden van bestuur van de Vlaamse overheidsbedrijven zoals voorzien in verschillende decreten.

De beleidsnota vermeldt ook dat de minister van Bestuurszaken het initiatief ging nemen om deze elementen zo snel mogelijk inhoudelijk uit te werken en de meest gepaste implementatiewijze te bepalen in functie van de versterking van het deugdelijk bestuur.

Minister Bourgeois heeft op basis van deze elementen een **conceptnota** uitgewerkt die werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 13 juli 2012. Het is deze conceptnota die uiteindelijk de basis legde voor het goedgekeurde decreet inzake deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector.

Het is uiteraard zo dat dit decreet niet het allereerste initiatief was op vlak van deugdelijk bestuur bij de Vlaamse overheid.

Er bestonden ook voorheen al **tal van reglementaire teksten of andere initiatieven op vlak van deugdelijk bestuur bij de Vlaamse overheid** zoals bijvoorbeeld:

- het kaderdecreet BBB dat werd goedgekeurd n.a.v. de herstructurering in de Vlaamse overheid in de vorige regeerperiode en waarin onder meer is opgenomen dat de ministers de departementen en agentschappen aansturen door middel van management- en beheersovereenkomsten;
- allerlei initiatieven die kaderen binnen een verbetering van de efficiëntie en effectiviteit van de Vlaamse overheid, zoals de oprichting in deze regeerperiode van de Commissie Efficiënte en Effectieve Overheid;
- het in deze regeerperiode goedgekeurde charter voor samenwerking tussen de Vlaamse Regering en de Vlaamse administratie, en dat afspraken bevat over bevoegdheden en verantwoordelijkheden, samenwerking en wederzijdse afstemming;
- de uitwerking van een integriteitsbeleid in de vorige regeerperiode, hetgeen onder meer resulteerde in een de aanstelling van een integriteitscoördinator, een nieuwe deontologische code en de ondertekening van het protocol ter bescherming van de klokkenluiders;
- de in de vorige regeerperiode goedgekeurde nota inzake de verhoogde openbaarheid van het beloningsbeleid bij de Vlaamse overheid;
- de codes inzake deugdelijk bestuur die reeds bestaan bij een aantal entiteiten zoals bijvoorbeeld de LRM, PMV, VITO, de Herculesstichting en de VRT;
- het decreet van 15 december 2006 betreffende corporate governance en andere bepalingen inzake de investeringsmaatschappijen van de Vlaamse overheid;
- het decreet van 13 juli 2007 houdende bevordering van een meer evenwichtige participatie van vrouwen en mannen in advies- en bestuursorganen van de Vlaamse overheid;
- De leidraad op vlak van interne controle en organisatiebeheersing;
- En tenslotte ook de Guberna-code die een aantal principes en aanbevelingen bevat inzake deugdelijk bestuur voor extern verzelfstandigde agentschappen.

Inhoud van het decreet

De bedoeling van het recent goedgekeurde decreet betreffende deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector was om een aantal belangrijke hiaten te dichten, zoals de in het decreet opgenomen **geldelijke bepalingen t.a.v. leden van de raden van bestuur en personeelsleden**. Ik denk hierbij vooral aan:

- de minister-presidentnorm waardoor geen enkel personeelslid of lid van de raad van bestuur meer mag meer verdienen dan de minister-president van de Vlaamse Regering. In het ontwerpdecreet werd opgenomen dat deze norm niet geldt voor de artsen van het UZ Gent en dat de Vlaamse Regering, op advies van het Remuneratiecomité kan afwijken van deze maximum-bezoldiging. Zoals aangegeven in de memorie van toelichting is het echter de bedoeling dat afwijkingen slechts uitzonderlijk zullen worden toegestaan en enkel voor zover de entiteit kan aantonen dat men er anders niet in slaagt om de juiste personen aan te trekken en een marktconforme verloning aan te bieden.
- Om omzeiling van de minister-president-norm te vermijden bepaalt het ontwerpdecreet ook dat de pensioenregeling niet gunstiger mag zijn dan deze van een minister van de Vlaamse Regering.
- Het ontwerpdecreet voert ook een verbod in om te betalen in aandelen en aandelenopties en om te betalen aan een managementvennootschap.
- De vertrekpremies worden beperkt tot één vast jaarsalaris. Dit geldt echter enkel indien het personeelslid op grond van het arbeidsrecht geen aanspraak kan maken op een hogere vertrekpremie. Bij vrijwillig ontslag heeft men geen recht op een vertrekpremie.
- Zoals ook aangekondigd in het regeerakkoord wordt de toekenning van variabele verloning gekoppeld aan de realisatie van financiële en niet financiële doelstellingen. Het bedrag van de variabele verloning wordt beperkt tot maximaal 20% van het jaarsalaris, inclusief de mandaattoelage.

- Belangrijk is ook dat in het ontwerpdecreet het principe van transparantie over de verloning wordt verankerd. Het gaat immers over de besteding van belastinggeld en het is dan ook logisch dat hierover absolute transparantie bestaat. De verloning van de leden van de raad van bestuur wordt openbaar gemaakt door publicatie in het jaarverslag en dat jaarverslag wordt gepubliceerd op de website van de entiteit. Bovendien moet er ook jaarlijks, via de Vlaamse minister van Bestuurszaken, worden gerapporteerd aan de Vlaamse Regering over de verloning.

- Tenslotte wordt met dit decreet het toepassingsgebied van het Remuneratiecomité van de Vlaamse overheid uitgebreid. Alle entiteiten die ressorteren onder het decreet moeten voor strategische beloningskwesties het advies inwinnen van dit Remuneratiecomité, tenzij ze over een eigen remuneratiecomité beschikken.

- Het decreet bevat m.b.t. deze geldelijke maatregelen ook een overgangsbepaling in die zin dat de geldelijke bepalingen in dit decreet enkel gelden bij nieuwe aanstellingen. Uiteraard kan arbeidsrechtelijk geen afbreuk worden gedaan aan de bestaande arbeidsovereenkomsten.

Een ander aandachtspunt is dat in dit decreet werd opgenomen dat minimaal een derde van het aantal stemgerechtigde leden van de raad van bestuur een **onafhankelijke bestuurder** moet zijn. Voor het bepalen van deze onafhankelijkheid zijn in de memorie van toelichting de criteria opgenomen uit de corporate governance code voor beursgenoteerde bedrijven (= de code Daems).

In de tekst werd echter ook opgenomen dat de Vlaamse Regering, op gemotiveerd verzoek van de entiteit, om gegronde redenen hierop een uitzondering kan toestaan. Deze afwijkingsmogelijkheid werd opgenomen met oog op deze entiteiten waar de raad van bestuur paritair is samengesteld zoals de VDAB (de helft van de bestuurders zijn vertegenwoordigers van de werkgevers, de andere helft zijn vertegenwoordigers van de werknemers) en de VLAM (de helft van de bestuurders zijn vertegenwoordigers van de landbouwers, de andere helft zijn vertegenwoordigers van de consumenten).

Het ontwerpdecreet bevat ook een overgangsbepaling: uiterlijk op 1 juli 2018 moet de samenstelling van de raden van bestuur in overeenstemming zijn gebracht met het ontwerpdecreet.

In het decreet zijn ook een aantal bepalingen opgenomen over de **aanstelling van regeringscommissarissen**, o.a. wat betreft de taakomschrijving, de rechten en plichten, het ontslag en de vervanging van de regeringscommissarissen. Hiermee werd tegemoet gekomen aan de terechte kritiek die het Rekenhof formuleerde n.a.v. haar onderzoek in 2008 naar de regeringscommissarissen bij de Vlaamse overheid.

Tenslotte vestig ik de bijzondere aandacht op artikel 31 van het decreet dat bepaalt dat de **Vlaamse Regering** binnen 3 jaar na inwerkingtreding van het decreet, en vervolgens om de drie jaar, **aan het Vlaams Parlement een rapport bezorgt over de wijze waarop het decreet is toegepast**. Deze bepaling werd ingevoegd op voorstel van Vlabest en vergroot de afdwingbaarheid van het decreet door het Vlaams Parlement hier een toezichtrol toe te kennen. Het Vlaams Parlement kan als externe instantie een objectievere positie innemen dan de Vlaamse Regering en de Vlaamse administratie die rechtstreeks betrokken partij zijn.

Toepassingsgebied van het decreet

Op welke entiteiten is dit decreet nu van toepassing?

Het was van in het begin de bedoeling om een zo ruim mogelijk toepassingsgebied te hanteren. Het decreet is van toepassing op volgende entiteiten:

- 1° de departementen en intern verzelfstandigde agentschappen zonder rechtspersoonlijkheid;
- 2° de intern verzelfstandigde agentschappen met rechtspersoonlijkheid;
- 3° de publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen;
- 4° de privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen;
- 5° de secretariaten van de strategische adviesraden;
- 6° een aantal Vlaamse openbare instellingen die limitatief zijn opgesomd in het decreet, met name De Watergroep, het Universitair Ziekenhuis Gent, de VRT en het Vlaams Fonds voor de Letteren;
- 7° de eigen vermogens die werden opgericht bij de diverse ministeries zoals bijvoorbeeld bij het Agentschap voor Natuur en Bos, het ILVO, en het INBO;
- 8° de vzw's, voor zover het openbare instellingen betreft in de zin van artikel 9 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en die en die onder de sectorale code 13.12 ressorteren in de ESR-lijst van de Nationale Bank. Dit zijn de vzw's die deel uitmaken van de Vlaamse deelstaatoverheid;
- 9° de handelsvennootschappen die deel uitmaken van de Vlaamse deelstaatoverheid door onder sectorale code 13.12 te ressorteren;

Het decreet bepaalt ook dat de vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid in de algemene vergadering van de handelsvennootschappen die onder de sectorale code 11001 ressorteren ertoe gehouden zijn om hun houding en stemgedrag te conformeren aan de bepalingen van dit decreet. Dit zijn alle niet-financiële vennootschappen die in handen zijn van de Vlaamse overheid, zoals bijvoorbeeld de NV Aquafin, T-Interim en de Vlaamse Milieuholding.

De rechtspersonen waar de Vlaamse Regering 50% of meer van de financiering op zich neemt, maar die niet voorkomen op de lijst van de Nationale Bank, vallen buiten het toepassingsgebied van het decreet. Zij dienen wel dezelfde basisprincipes van deugdelijk bestuur na te leven. Hiertoe zal de functioneel bevoegde minister in het subsidiebesluit of de beheersovereenkomst opnemen of op een andere manier bewerkstelligen dat deze rechtspersonen wel de basisprincipes inzake deugdelijk bestuur moeten naleven.

Voor alle duidelijkheid: het decreet is ook **niet van toepassing op de Vlaamse lokale besturen** zoals steden, gemeenten, OCMW's, intercommunales, waar vaak reeds andere bepalingen gelden, bijvoorbeeld de secretaris-norm die vergelijkbaar is met de minister-presidentnorm in die zin dat ze beide een loongrens bepalen.

Vervolgverhaal

Wat is nu het vervolgverhaal na de definitieve goedkeuring en bekrachtiging van het decreet?

Er zullen nu nog een aantal acties moeten worden genomen om uitvoering te geven aan het decreet, zoals bijvoorbeeld:

- de Vlaamse Regering zal voor wat betreft de regeringscommissarissen nog een evaluatieregeling moeten uitwerken;
- heel wat decreten zullen in overeenstemming moeten worden gebracht met de bepalingen van het decreet;
- alle entiteiten die onder het toepassingsgebied van het decreet ressorteren en die dit nog niet hebben zullen nog een eigen deontologische code moeten uitwerken voor hun personeelsleden en een beschermingsregeling voor klokkenluiders.

Het werk is dus zeker nog niet af, maar met de goedkeuring van het decreet is toch een belangrijke stap voorwaarts gezet tot versterking van het deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector.

* * *

Ik hoop dat ik hiermee toch een eerste tip van de sluier heb gelicht m.b.t. het recent goedgekeurde decreet betreffende deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector.

Ik wens jullie verder nog een ongetwijfeld boeiende studiedag!

Dank u

Tom Somers

raadgever Bestuurszaken – Ambtenarenzaken

Kabinet van viceminister-president Geert Bourgeois